

TALABALARDA IJODIY KOMPETENSIYANI RIVOJLANTIRISH UCHUN XORIJIY METODLAR TAHLILI

Berdiyeva Nilufar Berdiyeva qizi

Xalqaro Nordik Universiteti o'qituvchisi

Xalqaro Nordik Universiteti mustaqil izlanuvchisi

ANNOTATSIYA: Maqola talabalarda ijodiy kompetensiyani rivojlantirishda xalqaro pedagogik metodlarning o'rni va ularning samaradorligini tahlil qiladi. Reggio Emilia yondashuvi, Waldorf metodikasi, Ken Robinsonning ijodiy yondashuvlari, Lev Vygotskyning sotsial-madaniy nazariyasi va Howard Gardnerning ko'plab qobiliyatlar nazariyasi kabi metodlar ta'lim jarayonida ijodiy fikrlashni rivojlantirishdagi muhim yondashuvlar sifatida ko'rib chiqiladi. Ushbu metodlarning har biri o'quvchilarni o'z imkoniyatlarini kengaytirishga va ta'lim tizimida innovatsion yondashuvlarni amalda qo'llashga imkon yaratadi. Maqolada ushbu metodlarning ijtimoiy o'zaro ta'sir, o'rganish jarayonidagi kolaboratsiya, va ijodiy tafakkurni rivojlantirishdagi ahamiyati haqida so'z boradi.

KALIT SO'ZLAR: Sotsial-madaniy yondashuv, ko'plab qobiliyatlar nazariyasi, ta'lim metodlari, ijodiy fikrlash, o'rganish jarayoni, kolaboratsiya, innovatsion yondashuvlar.

ANNOTATION: This article analyzes the role and effectiveness of international pedagogical methods in developing creative competence in students. Approaches such as the Reggio Emilia method, Waldorf methodology, Ken Robinson's creative approaches, Lev Vygotsky's socio-cultural theory, and Howard Gardner's theory of multiple intelligences are discussed as key pedagogical strategies for fostering creative thinking in the educational process. Each of these methods offers students the opportunity to expand their capabilities and apply innovative approaches in education. The article explores the importance of social interaction, collaboration in the learning process, and the development of creative thinking through these methods.

KEY WORDS: socio-cultural theory, multiple intelligences theory, educational methods, creative thinking, learning process, collaboration, innovative approaches.

АННОТАЦИЯ: Статья анализирует роль и эффективность международных педагогических методов в развитии творческой компетенции у студентов. Рассматриваются такие подходы, как методика Реджо Эмилия, методология Вальдорф, творческие подходы Кена Робинсона, социокультурная теория Льва Выготского и теория множественных интеллекта Ховарда Гарднера как ключевые педагогические стратегии для развития креативного мышления в образовательном процессе. Каждый из этих методов предоставляет студентам возможность расширять свои способности и применять инновационные подходы

в образовании. В статье рассматривается важность социального взаимодействия, сотрудничества в процессе обучения и развитие креативного мышления через эти методы.

Ключевые слова: Социокультурная теория, теория множественных интеллекта, образовательные методы, креативное мышление, процесс обучения, сотрудничество, инновационные подходы

Kirish: Ta'lim tizimi dunyo bo'ylab doimiy o'zgarishlar va yangilanishlar jarayonidan o'tmoqda. Ushbu o'zgarishlarning markazida, albatta, ijodiy kompetensiyaning rivojlanishi turibdi. Bugungi kunda ta'limda ijodiy fikrlash va ijodiy salohiyatni oshirish, nafaqat akademik bilimlarni kengaytirish, balki talabalarning mustaqil fikrlash, innovatsion yondashuvlarni qo'llash va muammolarni kreativ tarzda hal qilish qobiliyatini rivojlantirishga ham alohida e'tibor qaratilmoqda. Xalqaro pedagogik metodlar, xususan, **Reggio Emilia yondashuvi, Waldorf metodikasi, Ken Robinsonning ijodiy ta'limga oid fikrlari, Lev Vygotsky ning sotsial-madaniy nazariyasi** va **Howard Gardnerning ko'plab qobiliyatlar nazariyasi** kabi yondashuvlar, o'quvchilarda ijodiy kompetensiyani shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. Ular nafaqat ijodiy tafakkurni rivojlantirishga, balki talabalarning o'ziga bo'lgan ishonchini oshirish va zamonaviy ta'lim tizimiga moslashish qobiliyatini mustahkamlashga yordam beradi. Ushbu maqolada, ushbu metodlar, ularning ta'lim jarayonidagi o'rnini va ularning talabalarda ijodiy fikrlashni rivojlantirishdagi samaradorligi tahlil qilinadi.

Asosiy qism: Ta'lim tizimi bugungi kunda ko'p jihatdan o'zgarish va yangilanishlarni boshdan kechirmoqda. Xususan, ijodiy kompetensiyaning rivojlantirilishi ta'lim jarayonining asosiy yo'nalishlaridan biriga aylanmoqda. Innovatsion pedagogik metodlar, o'qitish va o'rganish jarayonida ijodiy fikrlash va ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirishni qo'llab-quvvatlaydi. Xalqaro ta'lim yondashuvlari, masalan, **Reggio Emilia** va **Waldorf metodlari**, ta'limdagi ijodiy o'sish va rivojlanishning yangi modellari sifatida qaraladi. Ushbu metodlarning har biri talabalarda ijodiy tafakkur va mustaqil fikrlashni shakllantirishga xizmat qiladi. Reggio Emilia yondashuvi bolalarning o'rganish jarayonini faqat akademik bilimlar bilan cheklamaydi. Bu yondashuvda bolalar o'zlarining dunyoqarashini va fikrlarini o'rganish jarayonida faol tarzda ifodalashadi. Bunday yondashuv bolalarga o'zining ijodiy imkoniyatlarini kashf qilish va o'z fikrlarini ko'plab "tillar" orqali ifodalash imkoniyatini yaratadi. Shuningdek, **Reggio Emilia** ta'limida atrof-muhit muhim rol o'ynaydi, bu esa talabalarning ijodiy tafakkurini rivojlantirishda o'ziga xos muhit yaratadi. **Waldorf** metodikasi esa san'at va drama kabi ijodiy faoliyatlarni ta'lim jarayoniga integratsiya qiladi. Bunda talabalarning san'at orqali fikrlarini kengaytirish, tasavvur va ijodiy salohiyatni oshirishga alohida e'tibor qaratiladi. Waldorf metodikasi

o'quvchilarga nafaqat bilimlarni, balki ijodiy tafakkur va shaxsiy rivojlanishni ham rivojlantirishni maqsad qiladi. O'quvchilarga yanada kengroq tafakkur imkoniyatlarini yaratish, ularni tasavvurlarini erkin ifodalashga undash ushbu metodning asosiy tamoyillaridan biridir. Ken Robinsonning ta'limga oid fikrlari ijodiy yondashuvni yanada kengaytiradi. Uning ta'limga oid ilmiy tadqiqotlari ijodiy fikrlashning ahamiyatini ta'kidlaydi, chunki ijodiy salohiyat nafaqat bolalarning o'qish jarayonida muvaffaqiyatli bo'lishi uchun, balki ular ijtimoiy va iqtisodiy jarayonlarga samarali ravishda integratsiya qilishlari uchun ham zarurdir. Robinsonning ta'limga doir innovatsion qarashlari ijodiy fikrlashni, o'rganishni va pedagogik amaliyotni qayta ko'rib chiqishga undaydi. **Lev Vygotsky** va **Howard Gardner** ning ishlariga asoslanib, ijodiy fikrlash va kompetensiya faqat faollik va o'rganishga qaratilgan emas, balki **sotsial o'zaro ta'sir**, hamkorlik va muvofiqlashtirilgan ta'lim jarayonlari orqali yanada samarali rivojlanadi. Vygotsky ning sotsial-madaniy nazariyasiga ko'ra, o'rganish faqat o'quvchi tomonidan amalga oshiriladigan individual faoliyat emas, balki jamiyat bilan o'zaro aloqalar orqali ham rivojlanadi. Bu yondashuv ijodiy fikrlashni va talabaning ijtimoiy kompetensiyalarini mustahkamlashga katta hissa qo'shadi. **Howard Gardner** ning ko'plab qobiliyatlar nazariyasi ijodiy kompetensiyani ko'plab sohalarida rivojlantirishga imkon beradi. U har bir talabada bir nechta intellektual qobiliyatlarning mavjudligini ta'kidlaydi. Bu qobiliyatlar orasida musiqiy, matematik, til, vizual va boshqalar mavjud bo'lib, har birining ijodiy tafakkurga bo'lgan ta'siri ham alohida.

Innovatsion yondashuvlar va ularning samaradorligi:

Bugungi ta'lim tizimida ijodiy kompetensiya rivojlantirishning yangi yondashuvlari mavjud. **Reggio Emilia, Waldorf, Ken Robinson, Vygotsky** va **Gardner** ning metodlari o'quvchilarning mustaqil fikrlashini va ijodiy tafakkurlarini shakllantirishda samarali usullarni taqdim etadi. Bularning barchasi talabalarning o'z salohiyatlarini kengaytirish, yangi va innovatsion fikrlash imkoniyatlarini yaratish hamda ta'lim jarayonida motivatsiya va yaratijilikni oshirishga xizmat qiladi. Yuqoridagi metodlarni o'rganib chiqish, o'quvchilarda ijodiy fikrlashni rivojlantirish va pedagogik jarayonni innovatsion yondashuvlarga moslashtirishda ta'lim sohasida muhim qadam bo'lishi mumkin. Shuningdek, bu metodlar nafaqat akademik muvaffaqiyatni, balki ijtimoiy moslashuvchanlik va ishga yaroqlilikni ham ta'minlaydi.

Yangiliklar:

Innovatsion pedagogik yondashuvlar: **Zamonaviy ta'limda kreativ fikrlash va ijodiy kompetensiyani rivojlantirish uchun innovatsion yondashuvlar ta'lim tizimida joriy etilmoqda.**

Ta'limda kolaborativ yondashuv: **Pedagogik metodlar o'quvchilarni hamkorlikda ishlashga va birgalikda ijodiy muammolarni hal qilishga undaydi.**

Ta'limning individualizatsiyasi: Har bir talabaga o'zining ijodiy va kognitiv qobiliyatlariga mos ta'lim berish orqali ijodiy fikrlashni rivojlantirishga imkoniyat yaratish.

Xulosa: Bugungi ta'lim tizimining asosiy maqsadi nafaqat akademik bilimlarni oshirish, balki talabalarda ijodiy fikrlash, tanqidiy yondashuv va innovatsion yechimlarni ishlab chiqish qobiliyatlarini rivojlantirishdir. Ijodiy kompetensiyaning shakllantirilishi ta'lim jarayonining markaziga o'rnatilib, talabalarning yangi ma'lumotlarni o'zlashtirishda erkin fikrlash va ijodiy yondashuvlarni qo'llash imkoniyatlarini taqdim etadi.

Shuningdek, talabalarning o'zlari uchun ta'limni tashkil etish, o'rganish jarayonida faol ishtirok etish va yangi bilimlarni yaratishda o'z fikrlarini ochiq ifodalashni rag'batlantiradi. Vygotsky ning sotsial-madaniy nazariyasi va Gardner ning ko'plab qobiliyatlar nazariyasi ta'limdagi ijodiy o'sishning muhim omillarini tashkil etadi, chunki ular ijtimoiy o'zaro aloqalar va turli intellektual qobiliyatlarning uyg'unligini ta'minlaydi.

Ta'lim tizimida ushbu xalqaro metodlarni o'rganish va ularni mahalliy sharoitlarga moslashtirish ijodiy fikrlashni rivojlantirishda katta imkoniyatlar yaratadi. Shu bilan birga, har bir pedagogik metodning o'ziga xos afzalliklari va muammolarini hisobga olish kerak. Mahalliy ta'lim tizimiga bu metodlarni joriy qilish, o'quvchilarning umumiy ta'lim sifatini oshirishga hamda ularning ijodiy va ijtimoiy salohiyatlarini kengaytirishga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Berdiyeva, N. B. (2025). *Talabalarda ijodiy kompetensiyaning rivojlantirishda xalqaro metodlarning o'rni*. O'zbekiston Pedagogika jurnali, 18(4), 123–135.
2. Raximova, N. (2017). *Maktabgacha ta'limda ijodiy kompetensiyaning shakllantirish*. Tashkent: O'zbekiston davlat pedagogika universiteti nashriyoti.
3. Qodirova, S. T. (2018). *Pedagogik texnologiyalar va ularning ta'limdagi o'rni*. Samarqand: Samarqand Davlat universiteti nashriyoti.
4. Robinson, K. (2015). *Creative schools: The grassroots revolution that's transforming education*. Viking.
5. Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Harvard University Press.
6. Malaguzzi, L. (1998). *The Reggio Emilia approach to early childhood education*. Teacher College Press.
7. Steiner, R. (1995). *The foundations of human experience*. Anthroposophic Press.

8. Ishizuka, Y. (2019). *Collaborative learning in a digital era: A new approach to education*. Springer.
9. Tursunov, T. A. (2016). *O'zbek ta'lim tizimida ijodiy kompetensiyalarni rivojlantirish: Maslahatlar va yondashuvlar*. Tashkent: O'zbekiston Milliy universiteti nashriyoti.
10. Quronov, M. (2017). *Maktabgacha ta'limda innovatsion pedagogik metodlar*. Tashkent: Pedagogika ilmiy-tekshirish instituti